

Вчора Служба безпеки України після 20 днів вичікування розпочала допити працівників Національного музею-меморіалу жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького». Допити тривають і сьогодні.

5 липня у Львові Служба безпеки України розпочала допити істориків та працівників Національного музею, створеного у колишній в'язниці КГБ і Гестапо.

Працівників допитують як свідків у кримінальній справі за фактом замаху на розголошення відомостей, що можуть становити державну таємницю. Справу було порушено після незаконного затримання СБУ у Києві 8 вересня 2010 року директора Національного музею «Тюрма на Лонцького» історика Руслана Забілого і вилучення в нього особистого комп'ютера та зовнішнього накопичувача інформації з науковими матеріалами. Після того було проведено обшук і конфісковано комп'ютери та зовнішній диск із кабінетів музейних працівників. Досі нічого не повернуто.

Вчора допитали 6 осіб — старшого наукового працівника Ігоря Дерев'яного, заступника директора Вікторію Садову, зберігача фондів Ірину Єзерську, художника-дизайнера Романа Федюка, керівника Фонду розвитку музею Лідію Тополевську та завгоспа Василя Шаруна.

Опитування шести осіб, котрі жодним чином ніколи не працювали з матеріалами, що становлять державну таємницю (бо, по-перше, це не є предметом їхньої роботи, а по-друге, не мають до неї допуску), зайняло цілий робочий день (з 10-ї ранку до 6-ї вечора), що порушило стабільну роботу.

Зрозуміло, що така процедура, як допит, не могла не позначитися на моральному стані людей, які почували себе вкрай знервовано та пригнічено, — говорять у Музеї.

Всім допитуваним повідомили про неможливість розголошення змісту допиту, оскільки на саму справу СБУ наклало гриф «цілком таємно». Виконавчий директор Української Гельсінської спілки з прав людини Володимир Яворський вважає присвоєння справі істориків грифа «цілком таємно» спробою обмежити право на захист Руслана Забілого та колег і уникнути громадського контролю.

Сьогодні допити продовжено, музей працює у звичному режимі і відкритий для відвідувачів. Проте творча робота практично паралізована. Складається враження, що створена атмосфера тиску на науковців має на меті не з'ясування обставин справи, а перешкодження творчій професійній роботі істориків.

Нагадаємо, що після вересневих обшуків і конфіскацій Музей щойно намагається завершити роботу над новою експозицією про дисидентів, котра готувалася до відкриття ще у грудні 2010 року. На жаль, через об'єктивні причини — загострення хвороб чи смерть літніх людей — учасників визвольного і дисидентського рухів, історикам так і не вдалося відновити в повному обсязі вилучені СБУ записи спогадів.

«Тому працівники музею готові перейти через допити, аби СБУ швидше виявила, що державної таємниці в історичних документах не існує в принципі і не може бути за законом, і нарешті повернула наші наукові наробки», — говорить Руслан Забілій.

«Така ситуація є наслідком того, що СБУ свідомо плутає радянський гриф "Секретно" та український "Таємно" і продовжує думати, що ніби має підстави регулювати наукову діяльність. Натомість державний орган, яким є СБУ, має діяти у межах і в спосіб, передбачений законом. А жоден закон України, тим паче жодні службові інструкції СБУ не регулюють наукової і творчої діяльності громадян, в тому числі істориків, право на яку закріплене Конституцією», — нагадав історик Володимир В'ятрович, голова Вченої ради Центру досліджень визвольного руху, який у 2008—2010 роках провів розсекречення раніше таємних архівів КГБ.

Прес-центр Центру досліджень визвольного руху

history@cdvr.org.ua

тел./факс: +380 32 247-45-22, +380 63 628-68-69, facebook.com/cdvrua

Довідка

8 вересня в Києві співробітники СБУ незаконно затримали і впродовж 14,5 годин допитували історика Руслана Забілого і без жодної санкції суду та з численними порушеннями процесуального законодавства вилучили у нього ноутбук і два зовнішні жорсткі диски. У цих носіях інформації, окрім наукових досліджень самого Руслана Забілого, містилися електронні копії історичних матеріалів та архівних документів, що не становлять і згідно із законодавством не можуть становити державну таємницю.

Однак 9 вересня з'явилася офіційна інформація СБУ про порушення кримінальної справи за фактом готування до розголошення відомостей, що становлять державну таємницю.

Після цього СБУ провела несанкціонований обшук у кабінетах істориків музею «Тюрма на Лонцького» у Львові й вилучила два ноутбуки, один жорсткий диск, паперові копії історичних документів. Вилучено також відеосвідчення дисидентів, записані дослідниками протягом 2009—2010 років.□

Перший заступник Голови СБУ повідомив у листі від 14 жовтня (отриманому 20 жовтня) про те, що «вказаній кримінальній справі було надано гриф "цілком таємно"». Цей факт правозахисники коментують як спробу обмежити право на захист Р. Забілого та щоб обмежити громадський контроль за цією справою. На захист Забілого висловилися кілька сотень вчених із всього світу та правозахисні і громадські організації.

СБУ шукає держтаємницю там, де її не може бути за законом

Державною таємницею є лише та інформація, яка визначена такою Законом України «Про державну таємницю». І саме за її розголошення передбачена кримінальна відповідальність. Інформація, яка належить до держтаємниці, перелічена у спеціальному документі «Звід відомостей про державну таємницю». Жодних історичних документів у цьому переліку немає. Закон забороняє ховати історичні документи, особливо ті, які містять інформацію про факти порушень прав та свобод людини і громадянина та незаконні дії органів державної влади та їх посадових осіб.

Національний музей-меморіал жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького»

Це музей, створений у колишній катівні КГБ та Гестапо, він один із лише двох у Східній Європі (другий у Вільнюсі, Литва). Музей за ініціативи львівської громади відкрито 28 червня 2009 року, 14 жовтня він отримав статус національного. Наприкінці цього року Музей мав відкрити експозицію про переслідування дисидентів. Працівники СБУ незаконно вилучили у співробітників музею 2 ноутбуки з копіями історичних матеріалів, а також відеозаписи спогадів дисидентів, записані у 2009—2010 роках, та документи, надані дисидентами та отримані із закордонних архівів. Незважаючи на доручення президента України Віктора Януковича, уряд Миколи Азарова так і не відновив дію зупиненого розпорядження попереднього уряду про передачу музею Українському Інституту національної пам'яті, тому музей далі залишається в структурі СБУ.